

KITARTÁS

A „KITARTÁS” KÖLCSÖNÖSEN SEGÉLYEZŐ ORSZÁGOS EGYESÜLET HIVATALOS LAPJA

→ MEGJELENIK MINDEN HÓ 1-ÉN. ←

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VII. Baross-tér 17.
II. emelet 19.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
TURTSÁNYI VILMOS.

A »Kitartás« egyesület alapszabályait
a nmélt. m. kir. belügyminiszterium
49.452.902. szám alatt hagyta jóvá.

A lakáskérdés.

Lapunk előzetes számaiban már foglalkoztunk azzal, hogy a szegényebb néposztályok anyagi viszonyainak javulása csak olyképp érhető el, ha gyakorlatilag is belekezdünk azoknak az eszméknek megvalósításába, melyek nap-nap után napvilágot látnak a papíron.

Mai napig e tekintetben semmi, vagy csak igen kevés történt. A gazdasági munkásházak építésének elősegítéséről szóló törvénynek sem lesz gyakorlati haszna, ha azt nem olyan emberek veszik a kezükbe, akik erre hivatottak volnának, vagyis a közigazgatási tisztviselők, mert ha tisztán a munkásra vár a kezdeményezés, akkor soha se lesz belőle több irott betűnél. Tapasztalatból mondhatjuk, hogy még oly községekben sem történt e tekintetben semmi, ahol száz számra vannak gazdasági munkások és sokkal több lakbért fizetnek, mint a mennyi egy megfelelő ház vételárának törlesztési részlete. De azzal sem mondunk sokat, ha azt állítjuk, hogy az érdekeltek kilenczven százalékának nincs is tudomása arról, hogy állami segítség útján hozzájuthatna olyan házhoz, mely igényeit teljesen kielégítené. Már pedig magának az államnak volna ez első rendű érdeke, mert ezáltal megnyílnék az ut a többi égetően szükséges szociális reformok megvalósításához.

Ezeket előre bocsájtva az a meggyőződésünk, hogy a kis emberek anyagi helyzetük javulását csak önmaguktól várhatják. Mi ezt az utat találjuk a legjobbnak és legcélszerűbbnek.

Az igaz, hogy nagy munka és fáradságba kerül egy-egy eszmének a kivitele, az ilyen munka meg is hozza a maga gyümölcsét.

Mi annak idején beszéltünk már a lakás-

kérdésről és annak legcélszerűbb megoldásáról. Ma már gyakorlatilag is rátértünk erre.

Első munkánkat Hatvanban kezdtük, mert az ottani lakásviszonyok még a fővárosiaknál is rosszabbak. A hatvani vasutasok érezvén ezt, már régebben összeállottak, hogy közös erővel, egymást támogatva otthont szerezzenek maguknak. Miután tagjainkról is volt szó, a legnagyobb készséggel segítségükre mentünk. A vasut közvetlen közelében oly földterületet vásároltunk, mely magas, egészséges fekvésével és a vasúthoz közelségénél fogva minden igényeknek megfelel családi házak építésére és a város legszebb részének igérik.

Daczára ennek nem tévesztettük szem elől, hogy számoljunk az egyesek anyagi képességével is, a legszerényebb fizetésű embernek is módot akarunk nyújtani arra, hogy megfelelő lakáshoz jusson. Magától értetődik, hogy az üzérkedést teljesen kizártuk azáltal, hogy senki sem szerezhet magának a mi közvetítésünkkel nagyobb lakást, mi amilyen — jövedelmét mérlegelve — igényeinek megfelel. Arról is gondoskodtunk, hogy mindenkinek módjában legyen a szükséges biztosíték megszerzése. Mert a biztosíték egyedül abban áll, hogy mi csak akkor építjük fel az illető házat, ha a telket akár egy összegben, akár részletekben kifizette. Ennek megtörténte után **intézetünk mindenkinek kötelezi magát a házat szabványaink szerint felépíteni és átadni**, ha a törlesztésre vonatkozó kötelességeinek eleget tesz.

A fizetési feltételek akár törlesztéses, akár más kölcsön alakjában mindenkinek tetszésére vannak bízva, mert mi azzal is számolni akarunk, hogy mindenki a jelenleg fizetendő lakbérét vehesse alapul, midőn tulajdont szerez magának.

Nagy vonásokban ezek azok a feltételek,

melyek mellett mi tagjaink lakáskérdésének megoldására vállalkoztunk.

Még a munkaerőket is tagjaink sorából vettük, hogy ezáltal is a költségeket a legalacsonyabbra leszállítsuk. Mi ezt nem akarjuk jövedelmező vállalkozásnak tekinteni, hanem szolgálni akarunk mindazoknak, akik komoly törekvéssel helyzetükön javítani akarnak.

Amint ezzel a munkánkkal elkészültünk, ugyanily alapon folytatjuk munkánkat mindenütt, ahol a kellő érdekeltséget össze lehet hozni. Magától értetődik, hogy mindezt csak úgy tehetjük, ha érdekelt tagjaink segítségünkre lesznek, mert a dolog legnehezebb részét, az anyagi kérdést most még bizonyos határokig szem előtt kell tartanunk. Éppen ezért felkérjük tagjainkat, hogy minket tájékoztassanak azon mozgalmakról, melyek e tekintetben egyes helyeken már megkezdődtek, vagy bizonyos előrehaladottságban vannak, hogy szükség esetén, ha segítségünket igénybe akarják venni, a kellő előkészületeket megtehessek.

EGYESÜLETI ÜGYEK.

Az egyesület tagjait megillető kedvezmények:

Egyesületi tagjaink a következő kedvezményekben részesülnek:

1. Minden tag halálesetre a Dordrecht életbiztosító társaságnál van biztosítva, mint a kezei közt levő és a társaság által kiadott kötvényben részletezve van. Ha a tag bármely okból baleset ellen már nem biztosítható, a baleset folytán beállott halál esetére is megkapja a kötvényben annak módozatai szerint biztosított összeget.

2. Minden tag 60 éves koráig a „Providentia“ általános biztosító társaságnál ezen társasággal kötött szerződés értelmében és a társaság általános biztosítási feltételeinek keretében baleset ellen van biztosítva, még pedig:

a) baleset folytán bekövetkező halál esetén 1000 illetve 2000 korona erejéig,

b) baleset folytán beállott teljes vagy részleges állandó munkaképtelenség esetére a tag 1000, illetve 2000 korona arányában meghatározott százalék szerinti összeg erejéig.

Minden baleset, annak megtörténte után legkésőbb 24 óra alatt a szerkesztőségnek okvetlen bejelentendő

3. A tag belépésétől kezdve úgy peres, mint perenkívüli ügyekben az egyesület ügyésze által a készkiadások megtérítése ellenében képviseltetik.

4. Az egyesület közlönye minden tagnak belépésétől kezdve díjtalanul megküldetik.

5. A tagok kellő biztosíték mellett a „Kitartás Takarékos és Hitelszövetkezet“ től kölcsönt vehetnek igénybe.

Segélyezések kimutatása.

Halálozási segélyek:

Lapunk 6. sz. kimutatott segélyösszeg K 145,650.—

Ujabb segélyek:

4439. sz. Wagner János Besztercebánya, a tag halála után 1000 K.
1002. sz. Tóth Mihály Kaposvár, a tag neje halála után 300 »

Balesetsegélyek:

Lapunk 6. sz. kimutatott segélyösszeg K 40,127.93

Aggkori nyugdíj.

Ezt is a praktikus, de egyszersmind dús gazdag Angliában eszelték ki; mi több: már meg is valószínűsítették, amennyiben az erről szóló törvényjavaslatot az angol parlament elfogadta.

Nagyszerűbb, emberségesebb, meghatóbb törvényt nem alkotott még emberi elme és nem szentesített államhatalom. Mert eddigelé öregkori ellátás — mondjuk — nyugdíj, csak azoknak járt ki mindenütt a világon, akik ezt valamelyes szerződéses alapon biztosították a magok számára. Első sorban természetesen az államhivatalnokok vagy alkalmazottak is. De mindenesetre csak hosszú esztendőkre terjedő munkásság után, amikor bekövetkezett: vagy a munkában való teljes megöregedés, vagy legalább is — szintén meghatározott esztendőkre mulva, — valami rokkantság, munkaképtelenség. Arról, hogy olyan valaki is kaphasson nyugdíjat, akinek erre más érdeme nincs, mint hogy megöregedett: beszélt-e mostanig valaki? Azaz, jobban mondva, történt-e ennek az érdekében olyan valami, ami valóságos kézzel is fogható eredmény?!

Azt mondtuk: olyan valaki, akinek más érdeme nincs, minthogy megöregedett. Bocsánatot kérünk azoktól az öregektől, akik joggal várhatják, hogy már a magas koruk is érdemnek számíttassék. Avagy érdemtelen e az, aki mindaddig dolgozott, amíg csak el nem gyöngítették az órló évtizedek? Dolgozott, mert hisz' hogy éljen, hogy létének a föltételei meglegyenek, dolgoznia kellett. Ingyen nem adták neki a kenyeret sohasem. És amikor utólérte végre az a kor, amely a munkára vagy egyáltalában nem vagy csak alig-alig alkalmas: vajjon nincs-e joga arra hivatkozni, hogy amíg birt, megtett mindent, ami tőle telt? Éppugy megtett, mint azok a szerencsésebbek, akik nyugdíjat huznak, kialakított, előre megállapított, a szolgálati évek szerint növekvő nyugdíjat; — és csak annál rosszabb rá nézve, ha neki nincs szerződéses, vagy törvényben biztosított nyugdíjjogosultsága.

A nagy és hatalmas angol nép, amely minden hiresztelt önző ridegsége mellett is csupa okosság és humanizmus, most egyszerre valóra váltja a merész ábrándot és nyugdíjat ad az öregeknek, mihelyt bizonyos kort anélkül értek el, hogy valamelyes megélhetési alapra támaszkodhatnának. A vagyonatlanok, a szegények, akik egész életükben csak annyit kereshettek, amennyit fel is éltek, akiknek tehát egy garast sem lehetett félretenniök: ezentul fellélekezhetnek — Angliában.

Három fokozattal válik ott ez az aggkori nyugdíj végképpen rendezetté. Az első esztendőben még csak a hetvenöt éves aggastyánok, a másodikban már a hetvenévesek és a harmadik esztendő elteltével már a hatvanéves korukat meghaladtak is mindnyájan belekerülnek, ha rászorulnak; ha vagyunk vagy egyéb forrásuk, amiből élhetnének nincsen.

Ez a nyugdíj tehát igazán azokat illeti akiknek a szó szoros értelmében a falat kenyerek is hiányzik s akiknek sehova sem volna különben hova fordulniok. Persze nem nagy összeg, amiről fejérenként szó van; napjára körülbelül kilenczven fillér, azaz negyvenöt krajczár. — De hogy hányan kapják, azt tessék kiszámítani abból, hogy az erre előirányzott összeg a harmadik évtől kezdve körülb. ötszázmillió koronát teszen ki évenként. Hozzávetőleg vagy másfélmillió öreg ember kaphat ebből naponként majdnem egy koronát. És pedig éppen azok, akikre bizonyynyal a legszanandóbb sors várna enélkül.

Óriási lépés ez az aggkori nyugdíj a humanizmus teljessége felé. S ámbár mink magyarok, a mi nagy szegénységünkben még messze vagyunk attól, hogy a gyönyörű példát követhessük: a jobb jövő reményében már most is a legnagyobb lelkesedéssel hirdetjük az angol humanizmus diadalát.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Amerikai balesetek. *Newyorki* lapok írják: Az Egyesült-Államok közlekedési vállalatainál és ipari üzemeiben sok ezer ember pusztul el évenként, mert a munkások és az alkalmazottak testi épségének megvédésére sehol sincs semmiféle óvintézkedés. A sok ezer eseten kívül, ami nyilvánosságra jut, még több olyan is előfordul, a melyet a mulasztásban bűnös vállalatoknak sikerül titokban tartaniok. Az *Amerikan Institut of Social Science*, az amerikai társadalomtudományi társaság most abban fáradozik, hogy az Unió összes államainak törvényhozása rendelje el a kötelező baleset-statisztikát; ha a kimutatásokból azután ki fog derülni, hogy milyen könnyelműen bánnak a vasutak és az ipari vállalatok munkásaik életével és testi épségével, akkor bizonyára kötelezni fogják őket minden szükséges óvintézkedés megtevésére. Amerika a legelmáradottabb európai államnak is mögötte marad a munkásvédelem dolgában. A társadalomtudományi társaság elnöke a valóságot némiképpen megközelítő adatok alapján kimutatta, hogy az utóbbi négy esztendőben *nyolczvanezer ember halt meg hivatásának teljesítése közben*. A vállalkozók könnyelműsége miatt tehát több ember halt meg négy esztendő alatt, mint a véres polgárháboru négy esztendejében.

Minden évben kétszer annyi embert ölünk meg, mondja a kimutatás szerzője, mint a mennyit a krími háboruban az angolok és francziák három esztendő alatt elvesztettek. Vasutainkon több embert ér egy esztendőben halálos szerencsétlenség, mint a mennyit az angol-bur háboruban a két hadviselő fél elvesztett. A békés munka két nap alatt több áldozatot szed, mint az egész spanyol-amerikai háboru.

Lássunk most néhány számot a vasuti balesetekről. 1897-ik esztendőben 1693 vasuti alkalmazott halt meg és 27.667 sebesült meg hivatásának

teljesítése közben, s ez a szám 1904-ben 3632-re és 67.067-re emelkedett. A szerencsétlenségek száma évről-évre fokozódik, s eddig az államnak minden ereje kevés volt ahhoz, hogy a vasutakat és a gyárakat valamelyes munkásvédelemre szorítsa.

A világ legparányibb könyve. A legkisebb könyv a világon az, melyet egy páduai könyvkiadóczég Fratteli Salmin adott ki. Az egész könyv akkora, mint egy fiatal hölgy hüvelykujjának a körme. Tartalma ennek a csodálatosan apró könyvnek Galileo Galileis-nek Lotharingiai Krisztinához 1615-ben írott levele. A lapok 10 miliméter magasak és 6 miliméter szélesek, 208 oldalas, minden oldalon 9 sorral. Egy-egy oldalon kilenczvenöt, száz betű van. A nyomás különben oly jó és világos, hogy szabad szemmel olvasható.

Orvos-sztrájk. Ez se volt még eddig a világon, de most a klasszicizmus hazájában, Athenben, ugy látszik, megesik. Athenben ugyanis annyira növekedik a poliklinikák, városi, állami és a magántestületek által emelt kórházak száma, ahova a felvétel igen olcsón történik, hogy azok az orvosok, akik egyuttal nem kórházi orvosok, nem jutnak paczienshez. Mindenki, akinek baja van, a kórházba viteti magát. Az orvosok most elhatározták, hogy ha az állam nem veti magát közbe és a több kórház felállításától el nem áll, avagy az orvosi látogatások díját hivatalosan fel nem emeli, sztrájkba lépnek. Egy része az orvosoknak helyteleníti ezt a radikalizmust, de azért a lefolyt gyűlésen határozattá emelték.

A müértő pénzügyőr. Bizonyára hallatlan dolog, hogy egy vámhivatalnok a behozatali vámul kirott összeget sokalja és sokkal kevesebbel akarja a vám alá eső tárgyat becsülni. Pedig ez történt meg most Newyorkban. Egy Olaszországból hozott képre a vámhivatal hetvenötezer dollár vámot rótt ki, mint oly műtárgyra, melyet egy híres mester alkotott. Egyik vámhivatalnok megtekintette a képet és kijelentette, hogy az nem ér többet kétszáz dollárnál. Rögtön szakértőket hívtak, akik ez utóbbi állítás helyességét igazolták és kiderítették, hogy a nagy művészi értékűnek hitt kép csak ügyes másolat. A műkereskedők jórésze különben szívesen fizet magas vámot, mert mikor a műtárgyat eladja, annak eredeti és értékes voltát a vámul fizetett összeggel is megerősíteni képes, ami a vásárlóra rendkívül hat.

Milliomosok pazarlásai. Gazdag emberek gyakran nem tudják, hogyan dobálják ki a pénzüket. Egy dús gazdag angol nő, elhalt férje iránt való szerelmét tanusítandó, egy nyolczvanezer korona értékű koporsót rendelt meg, amely arannyal és ezüsttel, művészi faragványokkal diszítve valóban egyetlen volt a maga nemében. A hyderabadai dús gazdag főpap egy müfogért tizenégyezer koronát fizetett egy madrasi fogorvosnak. Amerikában Tompson W. milliomos földbirtokos, szenvedélyes lovas, tizenötezer koronaért csináltatott magának egy nyertget, a legfinomabb bőrből, valódi arany és ezüst díszítésekkel. Henry G. marschal, nagy zenekedvelőnek pedig egy zongorája van, amely kétszáz ezer koronába került. A fedéllapon Alma Tadema hírneves festőművész eredeti festménye diszeleg. Drága zongorája van egyébként Jan van Beers hollandi urnak is, amelyet csak potom százhuszezer koronáért vásárolt meg.

Hedin Sven utazása. Tibet vidékének tanulmányozására irányul a bátor svéd kutató legújabb utazása. Munkáját azonban nagyban nehezíti az angol kormány tiltó-határozata, amelynek értelmében az indiai határokon át nem utazhatik Tibet felé. Ezért kínai utlevéllel a leti Turkesztánon át kezdte expedícióját. Simla volt az első állomása. Onnan Strinagerbe ment, ahol nagy vendégszeretettel fogadták. Maharadja Raschmir herceg lovakat, öszvéreket és kíséрокet rendelt melléje, hogy minél hamarabb elérje az ország határait. Leben át orosz utlevéllel 14 nap leforgása alatt sikerült Tibet belsejébe hatolnia. Az útjában segédkezett neki Patterson angol kapitány. Mohamed Isa személyében kitűnő kalauzolóra talált, aki már több expeditornak volt a segítőtársa és a vidéket alaposan ismeri. 58 darab lovat vásárolt a karavánja számára és szerződte 25 bennszülött ladakist. Ilyen felkészüléssel folytatta útját. A keleti Turkesztánon át tett kerülőút igen sok időt rabolt el és anyagilag is nagy összeget emésztett fel, de reméli, hogy az eredmények kárpótolni fogják a közel 25.000 márkára rugó felesleges kiadásokért. Kutató útjában Nain-Lingh 1874-iki expedíciója alkalmával készített térképét használta. A hőmérő átlag 35 fok hideget mutatott. Január 11-én a Nyantse-tó környékén újabb akadály hárult az útjába. A kormányzó meg akarta neki tiltani az utazást. Ezért elhatározta, hogy az engedélyért Kinába fog utazni és csak ennek elnyerése után folytatja útját. Alig tette meg az előkészületeket, megjelent a karaván táborban a hatvan éves kormányzó és beleegyezett abba, hogy déli irányban haladhasson az expedíció. Újabb táviratok jelentik, hogy a svéd kutatót mindenfelé szívesen és szeretettel fogadják.

Egyenjogu asszonyok. Finnországban minden pályán és minden hivatásban nyitva van a nőnek és minden munkakörben a férfival teljesen egyenlő rangot foglal el. Senkinek sem jut eszébe a női munkást, vagy női hivatalnokot rosszabbul fizetni, azért mert nő. Kivált mezőgazdasági üzemeknél szívesebben alkalmaznak nőket. Kora ifjúságtól állhatatos és komoly munkához szokva, a finn nő kitartó és szokatlanul erős. Mint jószágfelügyelőnk különösen megállják helyüket, nevezetesen ahol tejgazdaság van. Tiszták, szorgalmasak, mozgékonyak és tekintélyüket kitűnően tudják fentartani. A kereskedelmi életben nemcsak mint segédnők működnek, hanem nagy számmal foglalnak el teljesen független és önálló munkaköröket, amelyekben ritka precizitással töltetik ki magukat. Majdnem természetes, hogy a legszebb eredményeket, mint tanítónők mutatják fel. Finnország összes tanítói közül negyven százalék nő. De azért a vasutnál posta- és távirahivatalokban elegendően vállalnak szolgálatot és sehol sem kívánják tőlük, hogy a házasságkötésről lemondjanak. Hivatásuk mellett nagyon szépen megfelelnek háziasszonyi és anyai kötelességüknek is. Még a magasabb körök hölgyei is, akik egyébként luxus és szórakozási igények tekintetében bámulatosan szerények, igyekeznek, ahol lehet, magukat hasznosan foglalkoztatni. Finnországban például nincs valamire való ház, ahol szövöszék ne lenne. Az egyetemi tanulmányokban való részvételhez a nőknek korlátlanul joguk van és a középiskolákban a fiutalulókkal együtt képezik ki magukat. A nők legtöbbször persze nem végzi be tanulmányait, mert — a dolog

rendje szerint — legtöbbször férjhez megy. Hogy a tanulás utáni vágyuk csak divatból származna, az a finn nők sajátosságosan érdes és komoly jellemük mellett kizártnak tekinthető. Mint egyetemi hallgatókon, semmi emancipáltság nem tűnik ki rajtuk, mert magukat a férfikkal egyenlőknek tudván, nem is jut eszükbe, hogy külsőleg másképp tegyenek, mint ahogyan neműkhöz illik. Ez év márciusától kezdve a finn nők aktív és passzív választójogot élveznek, így politikailag teljesen egyenjogúak a férfikkal.

A tüdővész pusztítása. Nagyon érdekes és értékes felolvasást tartott az Országos Közegészségügyi egyesület legutóbbi ülésén dr. Thirring Gusztáv egyetemi tanár, a székesfővárosi statisztikai hivatal igazgatója. »A tüdővész-halandóság Budapesten« cizmellel.

Thirring doktor előadásából kiviláglik, hogy Budapesten 1874 óta 85,813 tüdővész-haláleset fordult elő, azonkívül egyéb gümös bajokban még mintegy 10,000 ember pusztult el, úgy hogy az összes elhaltaknak 22 százaléka lett a tuberkolózis áldozatává. Budapesten a tüdővész-halandóság állandóan igen magas, mert, bár 1874 óta (100,000 élöre számítva) 855-ről 409-re szállt alá, még ma is nagyobb, mint a legtöbb európai városé, melyek közül csak Páris és Trieszt haladja meg, míg az angol, német, belga és dán városok mind jóval alatta maradnak. A tüdővész állandóan a tavaszi hónapokban szedi áldozatát, míg ősszel lényegesen alászáll; a tavasz nagy halálozási aránya pedig onnan van, hogy a tél az embert soká a lakásához láncsolja, a tüdővész leghatalmasabb óvóeszköze: a szabad levegő hiányzik s a tüdővészre hajló egyénekben tehát ilyenkor kitérésre jut a baj. Érdekesek a két nemre vonatkozó észlelések, melyek azt derítik ki, hogy a férfiak tüdővész-halandósága sokkal nagyobb, mint a nőké (100,000 férfi közül 425 hal meg tüdővészből egy év alatt, ugyanannyi nő közül csak 348), ezek a különbségek a kor tekintetében is lényegesek. A fiatal gyermekek egyenlő mértékben hajlanak a tüdővészre, de már az ötödik életéven túl nagyobb mértékben halnak el a lányok s a női nemnek ez a fokozott veszélyeztettsége Budapesten a 38-ik évig tart. A férfiak tüdővész hajlandósága a 60—70 év közt éri el maximumát (száz ezer élöre 738 haláleset), míg a nőknél 446 nál magasabbra nem száll a halálesetek aránya. A budapesti észlelések is megerősítik a házaseletnek a tüdővész csökkentése iránt kifejezett nézet helyességét. A vagyonosabb kerületekben, minő a Belváros és Lipótváros, a tüdővész-halandóság sokkal kisebb, mint a szegényebbekben, például Óbudán és Kőbányán, amott 192—280, itt 450 tüdővész-haláleset jut százezer élöre. A tüdővész-halandóság a sűrűbben lakott lakásokban jóval erősebben pusztít, mint kedvezőbb lakásviszonyok mellett. Tüdővész-halálozás fellépésére ható tényezők kétfélek. Egyfelől bizonyos természeti okok, mint az éghajlat és bizonyos demografiai állandó tényezők, mint a nem, kor és a faj, mindenütt állandóan megszabják a tüdővész-halandóság befolyását s e tényezők hatásai mindenütt lényegben egyformák s azokon változtatni nem tudunk; ezzel szemben vannak társadalmi tényezők, amelyek fölött képesek vagyunk uralkodni s amelyeknek czélszerű módosításával közvetlenül beleszólhatunk a tüdővész okozta bajok orvoslásába. Így a nagyobb anyagi jólét, az egészséges lakás,

a kereseti viszonyok ártalmasságainak megfelelő csökkentése, mely hatalmunkban van, a tüdővész-halálozást lényegesen alábbszállithatja. A tüdővész pusztításának csökkentését tehát attól a nagy szorgalomtól várhatjuk, mely ma már világszerte megindult a szegényebbsorsu néprétegek helyzetének enyhítésére, mert teljes bizonyossággal ki van mutatva, hogy a társadalom alsóbb rétegeit a tuberkolózis sokkal nagyobb mértékben fenyegeti, mivel részint a hiányos táplálkozás miatt, részint a zsufolt lakás és más okok miatt a megtörtént infekciót sokkal kevésbé tudják elnyomni, minél jobb tehát valamely országban az alsó néprétegek élettartása, annál kisebb lesz a tüdővészhalandóság is.

Thirring doktor értékes felolvasását nagy tetszéssel fogadták.

Dumas emléksorai. Az idősebb Dumas egy alkalommal Marseilleben időzött. A híres író dr. Gistal ottani neves orvos ebédre hívta, amelyen a város több előkelősége is résztvett. Ebéd után dr. Gistal arra kérte Dumast, hogy írjon valamit az emlékkönyvébe. Dumas nem sokat gondolkozott és a jelenlevők áhitatos figyelme mellett a következő sorokat írta az emlékkönyvbe: »Mióta dr. Gistal Marseilleben működik, nincs szükség kórházra.« — Hizelgő, — szakította félbe dr. Gistal önelégülten. — Várjon csak — felelte Dumas — még nem fejeztem be. És hozzáírta: »Nem is lesz kórházra többé szükség, hanem temetőre -- kettőre.«

A tudós párbaja. Faradayt, a világhírű vegyész, egy párisi ficsur valami csekély ügy miatt párbajra hívta. A tudós nem törődött a kihívással és el is felejtette. Néhány nap múlva azonban a dandy belépett Faraday laboratóriumába és ismételten felszólította, hogy párbajozzék vele, különben nyilvánosan gyávának fogja kijelenteni. A vegyész éppen egy strichnin-tartalmu hurkát analizált. Türelmét veszítve, odafordult alkalmatlan látogatójához: »Jó, elfogadom a kihívást. De minthogy, mint kihívottnak, a fegyverválasztás joga engem illet, én azt ajánlom önnek, hogy az itt lévő hurkából egyet ön egyen meg, egyet pedig én. Az egyik hurka strichnin-méreggel van telve, a másiktól azt hiszem, hogy nem. Tessék, válasszon.« A ficsur elsápadt, vette a kalapját és köszönés nélkül kotródott ki a laboratóriumból.

Délbáb az Atlanti Óceánon. Newyorkból írják: A »Philadelphia« nevű amerikai gőzös utasai, akik szombaton érkeztek Newyorkba, érdekes délbábról mesélnek. Egy nappal előbb az égen egy nagy oceánjáró hajó képét látták, mely gyorsan haladt előre. A kép oly tiszta volt, hogy még a hajó nevét is meg tudták állapítani: a francia »La Lorraine« nevű gyorsjáró hajó volt. A láthatáron azonban a legjobb és legélesebb távcsövekkel sem lehetett hajót látni. A dróttalan távirókészülékkel gyorsan érintkezésbe tudtak lépni a francia hajóval és megtudták, hogy az tőlük 25 angol mértföldnyire van. A látomány oly tökéletes volt, hogy a hajó fedélzetén a legkisebb részleteket is megtudták különböztetni és látták a fedélzetén fel-alá sétáló utasokat. A tenger nyugodt volt; a napot felhők takarták. A látomány fél óra hosszat tartott, azután lassan eltűnt.

A bor ellen. Az a törekvés, mely nem ad igazat annak a közmondásnak, hogy borban az

igazság, sőt háborut visel a szesz ellen, ugyancsak nagy mulattal dicsékedhetik. Sokaig az ó-testamentum erre vonatkozó rendelkezéseit tartották az alkohol ellen való küzdelem első dokumentumának, most azonban kiderül, hogy vannak ezeknél még régebbiek is. Krisztus születése előtt 2285-ben Kinából száműztek egy polgárt császári rendelettel, mert a szerencsétlen újfajta pálinkát talált fel, a mit rizsből készített. Yü császár, akinek az emlékét, mint kiválóan bölcs uralkodót, máig is nagy tiszteletben tartják a kínaiak, maga adott példát Krisztus születése előtt 2200 esztendővel a mértékletességre alattvalóinak, amennyiben minden szeszest italt tiltott az asztaláról. Kijelentette, hogy nincs veszedelmesebb ital mint a bor és lesz még idő, amikor császárok a trónjaikat veszítik el, mert a boritalnak adták magukat, eszüket és testüket. Yü császár jól jövendőlt, mert éppen az ő dinasztiájának egy a dorbézolásban elfajult sarja volt az, akit a trónjától megfosztottak, minthogy minden erejét az italnak adván, elvesztette ép eszét, elbátorságát és minden olyan virtusát, amelylyel népein segíthetett volna.

A Yü-dinasztia bukása után trónusra jutott új császár első dolga az volt, hogy rendeletet adott ki, amely szerint halállal bünhődjék, akit ittasan találnak. 1279-ben Krisztus születése előtt Kinából száműztek minden korcsmárost és pálinkafőzőt. A büntetés idővel mind enyhébbé vált és 206-ban Krisztus születése után már Kinában is csak pénzbírsággal sújtották azokat, akik szeszitalal vékeztek. A zsidó nép volt a második, amely az iszákosság ellen törvényt hozott, a harmadik a hindu. Krisztus születése után 626-ban a Hedsra negyedik esztendejében, Mohamed megtiltotta, hogy a katona bort igyék, mert ez testét és elméjét egyaránt megrontja, bátorságát elveszi és »a hőst hasonlatossá teszi az utálatos disznóhoz.« Ez a tilalom később a mohamedánusok általános vallási törvényei közé került.

A vén kisasszony titka. A newyorki ujságok írják: Néhány hónappal ezelőtt meghalt Newyorkban egy Wright Fanny nevű 57 éves kisasszony, aki egész vagyonát, körülbelül félmillió dollárt, az ügyvédjére hagyta. A rokonok megtámadták a végrendeletet. Azt mondják, hogy a leány egész életében bolond volt, elárulta ezt életmódjával is. Wright Fanny életének utolsó tizenöt évében nem fésülködött s nem mosakodott, ezért nem járt ki az utcára sem. Egyszer mégis eszébe jutott, hogy elmegy egy tudományos fölolvasásra. Mivel semmiféle ékszerszem volt, ébresztő-órát akasztott a nyakába, ez volt egyetlen disze. Fölolvasás közben azonban az ébresztő-óra berregni kezdett. . . Ezért Fannyt kivezették a tereméből. A különös leány hosszú idő óta nyers tojáson és aszalt szilván élt s evés után mindig bemaszatolta az arcát csokoládé-krémmel. A kandallón nagy serleg állt, papirospénzel tele s mindenki, aki megfordult a leány házában, kivehetett belőle egy darabot. Ha néha elutazott valahová, Fanny kisasszony utitáskájában nem ruhát vitt magával, hanem üres palackokat. Nemsokára a bíróság is tárgyalja majd a dolgot, s akkor kiderül, hogy kicsit hóbortos volt-e Fanny kisasszony, vagy tökéletes bolond.

A szórakozott Edison. A világhírű feltaláló tudvalevően erős dohányos, egyik szivart a másik után gyújtja meg. A minőséggel keveset törődik, de a rendes szállítója gondoskodik arról, hogy a tudós

jó és drága szivarokat kapjon. Edison nemrégiben ismét tiz láda szivart kapott, amelyeket az irodában helyezett el, hogy mindig kéznél legyenek. Egy idő múlva azonban azt vette észre, hogy mind a tiz láda üres. A tudós morfondirozott magában: »Lehetetlen, hogy é rövid idő alatt én szivtam volna el mindazt a sok szivart. Itt következetesen lopják a szivarjaimat. No majd teszek róla, hogy a látogatóim ne az én költségemre elégtessék ki passziójukat.« Megírta tehát szállítójának, hogy készítessen számára újból tiz láda szivart. Csak hogy ne valóságos szivarokat, hanem papirból, rongyból olyformán, hogy csak a felső, egy-két levél legyen valóságos, de komisz dohány, különben pedig teljesen hasonlítson az ő rendes szivarjaihoz. Így is történt. Félév múlva a szállító személyesen meglátogatta Edisont és átnyújtotta a számlát. »Hogyan volt megelégedve a legutolsó küldeménynyel?« — kérdezte mosolyogva a kereskedő. — Melyikkel? — »Nos, azzal, amit az ön külön utasítása szerint készíttettem; papirból, rongyból, komisz dohánylevél-borítékkal áthuzva.« — De hiszen én azt a küldeményt nem kaptam meg — szölt a tudós, aki az egész dologról elfeledkezett. — »Ej, dehogyan nem, hiszen most is itt látok az íróasztalán két-három üres ládikát belőlük.« — Edison erre megvakarta a fejét és furcsa képet vágott. — U... ugy — szólalt meg végre — nem is tudtam. Ezeket a szivarokat bizony én szivtam el mind. Ej... ej, észre sem vettem. — Edison a látogatói elriasztására szolgáló szivarokat így maga élvezte végig, a jó szivarokat pedig vigan ellopdesták tőle.

Mark Twain első és utolsó párbaja. A híres humorista nemrég baráti körben elbeszélte az ő első és utolsó párbajának történetét. »Még fiatal ember voltam, mikor Virginia Cityben összeveszttem az ottani napilap szerkesztőjével, Laird urral. Nem tudom már, mi volt az oka összekocczanásunknak és arra sem emlékszem vissza, hogy miféle kifejezésekkel illettem őt. Lehet, hogy azt mondtam neki: lökötő, vagy egyéb ilyesmit, amit ott szerkesztők között mondani szokás. Lehetséges, hogy kifejezéseim nem voltak éppen helyén valók és valószínű, hogy Laird ur tulságosan érzékeny természettel bírt. Mikor otthagytam őt, tisztában voltam vele, hogy az ügynek folytatása lesz így tehát cspepet sem voltam meglepve, mikor harmadnapra a kihívást megkaptam. Segédeim tudva, hogy a jövőben nincs valami nagy jártasságom — sohase volt életemben pisztoly a kezemben — a párbaj reggelén a kitűzött idő előtt egy-két órával a párbaj színhelyére vonszoltak, hogy a lövésben gyakoroljam magam. Mondhatom, elég ügyes elrendezés egy órával a párbaj előtt. Stewe barátom egy ott lévő pajtának az ajtaját jelölte ki czéltáblául és felhívott, hogy löjjelek oda. Be kell vallanom, hogy tiz lövésem közül őt a kéménybe, kettő az ereszbe és három Isten tudja hová furódott. Nemsokára észrevettem, hogy ellenfelem segédei kíséretében közeledik. Stewe, aki valószínűleg szintén meglátta ezt, kivette kezemből a pisztolyt és így szölt hozzám: »Látja azt a verebet ott a bokron?« — »Látom« — feleltem kissé fanyaron, mert nem volt kedvem a tréfához. — »Nos hát, nézzen ide« — szölt sietősen és egy pillanat alatt elsütötte a fegyvert. A kis veréb holtan bukott le a lombokról. E pillanatban érkezett oda Laird egyik segéde: »Mit csinálnak az urak« — kérdezte

mosolyogva Stewetól. — »Mark Twain ur szórakozásból előttünk produkálja magát« — felelt hidegen Stew. — »Éppen most lőtte le ezt a szegény verebet.« — »U... ugy? Hm. És mily távolságból?« — »Harminez lépésről.« — »Hm, ez szép, ügyességre vall. És aztán gyakran talál így?« — »No, úgy öt lövés közül négy biztos.« — Én azalatt egy szót sem szöltam, de egy oldalpillantással észrevettem, hogy a tőlünk nem messze egy fához támaszkodó Laird ur lábai egy kissé viharosan reszketnek. Ellenfelem segédei ezután Laird urhoz mentek és ott rövid ideig némi disputa fejlődött ki közöttük, amelynek eredményeképpen, egyik segéd közölte velem, hogy Laird ur kissé gyengélkedőnek érzi magát és a párbaj elhalasztását kéri. Én udvariasan beleegyeztem és mikor hazaértam, már ott találtam az íróasztalomon Laird ur levelét, amelyben a legerélyesebben tiltakozik az ellen, mintha én őt megsértettem volna. Arról szó sem lehet. Mi tagadás benne — fejezte be elbeszélését Mark Twain — ezóta halálos ellensége vagyok a párbajnak és ha a végzetes körülmények úgy hoznák magukkal, hogy meg kellene valakivel verekednem, szép levelet írnék neki, kicsálnám egy félreeső helyre és ott csendben agyonütném.«

Mindenféle tréfák. Dana angol író egy lapban összeállított egy csomó tréfát, melyekből azt következteti, a mi egyébként régtől fogva ismeretes, hogy minden népnek más-más a humora. Egy afrikai faluban a négerok majd megpukkadtak a nevetéstől, a mikor egy hittérítő elmondotta nekik, hogy a föld gömbölyü. A német humor példjaképpen Dana ezt a történetkét közli: Egy kis fiu Berlinben az Under den Linden-en sétált édesanyjával. Előtte sétálnak egy leányiskola növendékei. A kis leányoknak kurta szoknyácskájuk van, a nagyobbak hosszabb szoknyában járnak. A kis fiu sokáig gondolkodik, majd ezt kérdezi anyától: »Mamuskám, hogy van az, hogy a leányok, mennél nagyobbak, annál rövidebb lábat kapnak.« Az amerikai vicez mintája annak a leánynak története, a ki elment a paphoz és megkérdezte, hogy mennyit számít a házasságkötésért. A pap másfél dollárt mondott. Pár hét múlva a leány újból elment a paphoz, átadta a pénzt és megkérte a papot, hogy eskesse meg. »De hol van a vőlegény?« — kérdezte a pap. A leány mód nélkül elcsodálkozott: »Hát másfél dollárért még csak nem is szállítja nekem a férjet is?« Szintén amerikai humor van ebben a gyermekadományban: A kis Nelli rosszul viselkedik. A szülei ráparancsolnak, hogy kérje meg a jó istent, hadd javítsa meg. A kis leány erre így imádkozik: »Édes jó istenkém, csinálj Nellikéből jó kis gyermeket.« De aztán halkan, alázatos rezignációval hozzáteszi: »De a Te akaratod teljesedjék és nem az enyém!«

A Lángész koraérettsége. Tudvalevő dolog, hogy nagy emberek zsenialitása legtöbbször már gyermekkorukban is mutatkozik. Schiller és Göthe már mint kis fiuk irtak költeményeket. Freiligrath Ferdinánd még tanoncz volt egy soesti kereskedőnél, mikor versei egy ottani napilapban megjelentek. Longfellownak egy hőskölteményét tizenhároméves korában a Portland Gazette már közölte. Hugó Viktor tizenötéves korában egyik művével akadémiai dícséretet nyert. A mi Jókaink is még egészen fiatal gyerekek voltak, mikor az első versét már nyomtatásban látta.

SZÉPIRODALMI RÉSZ.

Végzet.

(Folytatás.)

Ferke a lovászmester intésére utnak indult. Követte őt a zezugos utcákon, míg kiértek egészen a városon kívül, a hol egy szép kertben álló nyárilak kapuján zörgettek. A kapu megnyílt és nemsokára három markos lovászegény került elő. Átadták nekik a lovat, azután a lovászmester beszélt velük valamit törökül, majd Ferkéhez fordult:

— Öcsém! Mi ma vagy holnap utnak indulunk Konstantinápolyba. Ha akarod, magammal vislek az uram lovászaik között. Ott aztán szerencsét próbálhatsz. Áll-e a vásár?

Ferke készörömet beleegyezett a dologba. Eszébe sem jutott, hogy még nemrég vitéz hadnagy uram volt, most meg a basa lovait fogja csutakolni. Csak arra gondolt, hogy most már van előtte valami cél, a miért; ha ideig-óraig is, érdemes lesz törekednie. Az járt a fejében, hogy ott egy új világba jut, a hol még bekapaszkodhatik a sors kerekébe. Aztán megindult a többiekkel az istálló felé s egyszerre lehiggadt benne a képzelet árja s csendesen várta mi lesz a teendője.

* * *

Negyednap utnak indult a basa egész kíséretével. Ferke a lovásokkal együtt lóra ült, kardot is kapta s mindjárt a basa után kellett lovagolniak. Az ut nem igen volt bátorságos s a basa feltette mind maga becses személyét, mind sok drága podgyaszát. Felüléskor megnézte őket a lovászmester s a mint a szeme megakadt Ferkén, igaz gyönyörűség fogta el a szívet. Daliásan megülte a lovat és egészen kivált vitézi tartásával a többiek közül. Az öreg félrefordult, egy könyvet morzsolt szét az öklével, azután szomorkás vidámsággal odaszólt Ferkének:

— No öcsém! akár mindjárt fordulhatnánk is így vissza szép Magyarországra.

— Begyöpösödött már minékünk az odavivó utunk bátyámuram — felelt Ferke.

Azután a lovászmester előre lovagolt, mert bizony az ő derűs ábrázata is igen komolyra kezdett fordulni.

Az ut meglehetősen lassan fogyott, Ferkére a piszkos városkák, utszéi vendégfogadók, itt-ott felbukkanó rablócsapatok semmi különösebb hatást nem tettek. Hanem mikor egyszer, sok nap után, egy lankán leereszkedve felbukkant előttük az ezertornyú város, akkor Ferke odavolt a bámulattól. Csodás érzelmek fogták els szíve elbűvölten hallotta a szolgák ujjongó kiáltásait: Sztambul! Sztambul!

* * *

Ferke a basa udvarán jó időt eltöltött. Meg is tanult jól törökül, a mi most már szükségesnek tetszett, hogy látta sorsának ezután való folyását. Arra már nem igen számított, hogy valaha vissza-kerül az édes hazába. Itt kellett most már neki meggyökeresednie. A szolgáskor, a miben a basa udvarán volt, nem igen bántotta, mert lassankint

a többiekre olyan befolyása lett, hogy azok önként kedve szerint idazodtak. De az öreg lovászmester egyre módolta, fontolta a dolgokat, hogy juttathatná Ferkét más sorba. Tett is róla nemsokára.

Ferkével együtt többször megfordultak a bazárban egy Mehmet nevű fegyvercsiszárnál. Tisztes török ember volt, igen becsületes mesterember. Lovászmester uram Ferkét is magával vitte, ha fegyvert akart választani. Ketten aztán jobban tudták megválasztani a kellő irott pengéjű kardot, kivert agyú handsárt vagy gyöngyházás puskapor-szarut. A csiszárt sokszor meglepte az a nagy hozzáértés, amelylyel Ferke az egyes darabokat vizsgálta s nem egyszer órákig is elvitatkoztak a gőzölgő fekete kávé mellett egyik-másik fajta edzéséről, megmunkálásáról. A lovászmesternek igen inyére volt, hogy Ferke Mehmet mesterrel ilyen jó barátságba került s talán az ő keze volt a dologban, a mikor egy izben azzal járult eléjük Mehmet, hogy mit szólnának, ha ő megkérné Ferkét, hogy álljon be mellé segítőnek. Allah látja lelkét, ő öreg is már, nem nagy rakás kenyere van már hátra megenni, hadd tudja majd jó kézben a mesterségét. Ferkét készületlen találta az ajánlat, de pártfogója szavára csak belevágott. Nemsokára már Mehmet házanépe közé tartozott.

* * *

Ferkének igen jól ment sora Mehmet házatáján. Jó vitéz létére, a ki igen jó kedvvel forgatta valaha a derék fegyvert, igen hamar megtanulta a mesterség sokféle csinját-binját.

Az első fegyvert, a mit maga kovácsolt, edzett, az öreg lovászmesternek ajánlotta. Ugynevezett »hegyes tör« volt, a milyet a magyar lovaskatona használt akkortájt mindenféle ellenségnek nagy rémületére. Az öreg ur elfogódva vette kezébe a fegyvert, sok szép emléket s keserű gondolatot támasztott fel egyszerre lelkében. S a gondolatok felhőjéből bizony hamar leszállt a könnyharmat. Másrészt igen megnyugtatta, hogy Ferke ennyire vitte a mesterségben.

— Ládd, fiam, most már biztos kenyér van a kezeden. Ennél a becsületes muzulmánál elmaradhatsz holta napjáig, aztán meg egyik szomszéd sem fog megütközni a bazárban, ha egykoron az öreg helyett magad ülsz a gyékényre.

Ferke maga is ezen a gondolon volt, de azért megszólalt belőle a kétség.

— Isten tudja, bátyámuram, hátha ki üt még otthon a szabadság. biz én akkor itt nem maradok, akkor inkább leszek a jó kardnak is csorbítója, mint a csorbának köszörülője.

— No-no! Ha meglesz, hát meglesz, de addig becsüld meg jó Mehmet gazdát s kovácsold a kardot a török uraknak, hisz azok ugyanis német vérben fürösztik

(Vége következik.)

Megtámadhatatlan
kötvény.

50% nyereségy-
részesedés.

„Dordrecht“

ÉLETBIZTOSÍTÓ-TÁRSASÁG

Engedélyezve az 1873. évi november 10-én 21. sz. a. kelt királyi
dekretummal.

Részvénytőke 4,000.000 korona.

Magyarországi fiók :

Budapest, V., Marokkói-utcza 3.

Igazgató :

Robitsek Henrik Ferencz.

A „Dordrecht“ az egyedüli társaság,
mely törvényesen kötelezte magát,
hogy
magyarországi üzletének díjtartalékait
magyar értékekben helyezi el.

REFERENCZIÁK :

Magyar általános hitelbank,
Pesti magy. kereskedelmi bank
Budapesten.

Kedvező feltételek.

Jutányos díjak.